

veliko pridelala. V močirnih letih se v teh goratih krajih le pičlo druge mervce nakosí; v suhih letinah pa še to malo, kar je iz zemlje pribode, suša do dobrega zamori in popali. Turška detelja je prav zadovoljna rastlina, rada raste še celó v razpoklinah apnénega pečevja in na derčah, če le na kako pest rodovitne perstí zadene; za brežino je omenjena rastlina skoraj najpripravniša, ker jih varje, da jih plohe ne sperajo in poplavijo. Ta detelja ne stori na močirnatem svetu; seje se pa tudi na visocih krajih in če niso premočirnatí, tudi na osojnih stranéh obrodí. Sejejo jo na primer na Odenvaldu, na Spesartu, in odkar so Pfalčanje svoje višine, ki so bile že od nekđaj le goličave, jeli s turško deteljo obsejavati, so si na pol več živine zaradili od poprej.

Gojzdje na Štajarskem se od leta do leta bolj zmanjšujejo, posebno pa tisti, ki se med vinskimi goricami razprostirajo; poklesteni in preréjeni so tako, da niso vredni gojzdje imenovani biti. Posestniku le še kak voziček stelje donašajo, družega skoraj nič; z eno besedo: tako so uničeni, da ni upanja, da bi se še kadaj tako okrevali in zarastli, kakoršni so njega dni bili. Preojstre vinorednikove grablje že pri polti vsako bilko, ki iz zemlje pribode, koj tako zatarejo, da se ne more obrasti in kviško kakor drevce rasti. Take lehe, iz katerih je gojzd popolnoma zginil, ali bo pa kmali po njem, bi kmetovavcu najbolj storile, če bi jih s turško deteljo obsejal.

Turška detelja ni v zemlji tako mehkužna kakor lucernka; seje se med razno žito, največkrat med oves, na praho ali med drugo zelenjavo.

Sejati se mora ravno tako kakor lucernska detelja. Na bolj pusto zemljo se je mora na oral 4 do 5 vagánov posejati, in sicer spomladi kar se dá zgodaj, ravno tako kakor lucernko. Kdor je hoče dovolj pridelati, jo mora vsako leto prevleči in pognojiti; po stermih brežinah se mora po potrebi semena, kadar se je že nekoliko izréčila, zopet vnovič posejati. Po suhih hribovskih senožetih boš vselej najbolj opravil, če boš seme spomladi po takih izrečinah posejal in z rahlo brano prevlekel; vzame se ga na oral 1 do 2 vagána. Omenjena detelja je tudi za to priporočila vredna, ker po brežinah med njo rasteči travi senco dela in jo varje, da je poletna vročina tako naglo ne popali, in ker dobí na nji živina v jeseni dovolj in dobre paše.

Turška detelja se po višavah v goratih krajih po navadi le enkrat, malokđaj po dvakrat kosí. Kosí se pa, kadar jame cvesti, in je za živino prav dobra piča, če se zelena ali suha poklada.

Kdor je hoče pa za seme pustiti, naj ž njo ravná kakor z navadno deteljo, semena bo pridelal dovolj, ker je rodovitna bolj kakor vsaka druga detelja. Na Rajnu jo z veliko koristjo sejejo po opušenih ali pa na novo napravljenih vinskih goricah; jo pusté, da jame cvesti, potem jo kosijo, po košnji jo pa podorjejo ali pa podkopljejo.

Preden svoj spis končam, moram se nekoliko od drugih zmesnih detelj omeniti, ki jih tú in tam kmetovavci z velicim pridom pridelujejo. Pridelk zmesne detelje je vselej višji kakor vsake posebne. Na rodovito apnéno zemljo in na dobri srednji svet se seje štajarska detelja z nemško in turško deteljo pomešana, vzame se vsake za omenjeno mešanco tretji del; v bolj ilovnato zemljo sejejo tú in tam štajarsko deteljo ali pa turško, in jemljejo 2 tretjini štajarskega semena, 1 tretjino pa nemške in turške detelje. Po raznih skušnjah bo kmetovavec najbolj zvedil, ktera mešanca se mu bo najgorše obnesla in v kateri zemlji mu bo najbolj storila. — Ondi, kjer štajarska detelja najbogatejše pridelke donaša, jo bo gotovo vsak gospodar pred vsako drugo deteljo tudi najraje sejal. Le ondi, kjer štajarska ne stori, bo prav opravil, če se bo nemške, turške detelje ali pa mešance poprijel, in le tiste se deržal, od ktere bo po lastnih skušnjah največ in najboljše klaje pridelal.

Tukaj moram pa še opomniti, da naj kmetovavca, kateri lucernsko deteljo seje, ne ostraši, če bi se mu tudi spervega po željah ne obnesla, da bi jo koj opustil, ker vé, da je ni rastline na svetu, da bi se leto za letom bogato obnesla; tako hitro, ko se bo pa od deteljne koristi popolnoma prepričal, jo bo gotovo rad sejal in z veseljem obdeleval, ker mu bo tudi bogate kupe najgorše piče od leta do leta donašala, in ne bo se mu bati, da bi mu za živino piče primanjkovalo.

F. Šmid, inženir.

Iz potne bisage.

Prijazni dopisi do strica Bercka Dragana v Verbovcu.

XI. Pismo.

Dragi stric!

Okoli devetih na véliko Šmarnico smo se pripeljali v Šenčur. Vse je imelo prijazno lice. Cerkev lepo okinčana, mergoljenje po snažni vasi, privazanje gostov, vse je označevalo, da danes bode dan veselja. Okoli desete ure se je začela cerkvena svečanost. Opravljala se je pobožno in verno ljudstvo poterdila v pobožnem življenji. Ne bodem Vam popisoval vseh cerkvenih slovesnost, ker ste vidili takošnih veličastnih svečanost katoliške cerkve že dosti, in se veselite z vsemi Verbovcani iz globokega serca vsakokrat, kadar božja previdnost si izbere tudi kakošnega verbovskega sina za srednika med Bogom in ljudmi. Po opravljeni cerkveni svečanosti smo se podali na obed h g. farmeštru.

Kranjskega naroda v vseh stanovih še niso pokvarile metafizične sostave; njemu je vera svojih očakov sveta, in zato ima oznanovavce vere tudi v časti. Moram pa tudi reči, da kranjsko duhovništvo stoji na lepi stopnji pravosti in bogaboječnosti. Med prvimi znanci in prijatelji objamem brata Lovreta Pintarja. To domačo dušo, Vi dragi stric, tudi poznate. Našel sem ga, kakor je vsigdar bil, in kakor Horvat lepo reče: „mož od oka.“ On uči Gorence pisati, brati, rajtati in drevesa cepiti; on je praktičen domoljub. Kaj koristi vzdihovati in obtoževati žalostni stan domovine? Naj vsak v svojem okrožji dela, — in boljše bode.

Ljudstvo je bilo praznično oblečeno. Gledal sem, da bi kje našel národno nošo, kakor je še pri Valvazorji namalana. Kar me je posebno zaunemalo, so visoke zlate „avbe“ Krajnic, tudi sreberu pas ima skorej vsaka. Gosti so se večidel pripeljali. Konji so lepe postave in dobro rejeni.

Ob 10. uri se je začela nova maša; pridigovali so smledniški gosp. fajmošter Hafner prav lepo; terpela je cela cerkvena svečanost čez poldne. Ob eni smo se vsedli h kosilu; mize so bile z jedili in pijačo dobro napolnjene; al jed za jedjo je sledila tako silno počasno, da smo si mislili, da je — polž kuhar. Pa to ni samo tukaj tako, zvedil sem, da je sploh taka dolgočasna navada na Kranjskem pri novih mašah in ženitvah. Lahko rečejo potem: Šest, sedem ur smo jedli — pa še nismo bili siti.

Proti večeru smo se podali na dom mladega novoposvečenega duhovnika in verlega Slovenca, gosp. L. Rožman-a, in tukaj sem imel priložnost viditi dobro voljo kranjskega ljudstva.

Vi veste, dragi stric, da nisem tistih černožolčnatih ljudi eden, kateri bi nikomur ne želel dobre volje o pravem času in na pravem mestu. Čeravno je človek „ens metaphysicum“, ima vendar truplo tudi svojo pravico. Škoda, da smo zgubili večji del národne slovesnosti, kakor jo imajo Španjoli, Talijani, Švajcarji, in tudi Nemci so začeli skerbeti za narodne svečanosti in obhajati historične spomine.

Nekđaj je tudi Slovenec imel take; sedaj jo pestuje še edini Zilavčan. Pod staro lipo se mladež malokđaj več zbira, da bi tam rajala, batičkala, svinjkala itd. Mi nismo gojili teh slovesnost, in sadaj nam mladež vasuje, vogljari in — po kerčmah razsaja!

Slovenec je posebno „ens sociale“. On sam živeti ne

more; on hoče biti v družbi. Že ime družba, društvo izrazuje, da išče še drugega. Asketičnega dara ima neskončno malo. Njegova domišljija je živa, kri lahka, zato ljubi celó pri cerkvenih svečanostih hrum in šum — godce in možnarje. Po tej čudi (Anlage) ga moraš odgojevati za vse, kar je lepo, dobro, pobožno in sveto, in dobil bodeš iz njega poštenega človeka.

Kadar je malo vinjen, posebno rad govori, je nekako silen, ali kakor Nemec pravi „zudringlich“, in prvi je, kateri priglasuje v verstice slavnega pesnika:

„Seid umschlungen Millionen!“

V takošnem stanu ne terpi zopergovora in zopernik mora plačati pogostoma s kervavo glavo svojo termo. Ta stran ni svetla v karakteru Slovenca, in posebno na Kranjskem je znana prislovica: „kurajža velja“ že dosti žalostnih zgodb rodila.

Ker naji z Miloslavom je čas gnal, sva mogla zapustiti še pred nočjo veselo družbo in sva obiskala bližnje Velesovo.

V Velesovem je bil svoje dni samostan dominikanskih nun. Baucer pripoveduje, da je bil okoli leta 1297 sozidan ta samostan. Pobožna pripoved sporočuje, da so nek velesovski gosp. farmešter našli, ko so bili na lovu, v smereki podobico device Marije, kako malega Jezuska varje. To podobšino še zdaj lahko vidiš v velikem altari. Pobožne žene so svoje premoženje tam darovale in stopile v družbo po postavah sv. Dominika. Grofinja Ortenburška omožena z grofom Ivanom Frangepanskim je kot vdova svoje življenje tukaj sklenila. Utemeljitev svojo pa ima kloster zahvaliti Neži, vdovi vojvoda avstrijskega Otona. Napisi imen v raki samostana pričujejo, da so hčeri najslavnejših kranjskih zlahtnih rodbin tukaj se odpovedale svetu. Današnjemu, tako imenovanemu izobraženemu svetu se samotnost dozdeva kaj neumnega in nenaravnega, ker ne razumi, da je le samotnik svoboden. Že stari Rimljan je rekel: „qui bene latuit, bene vixit“, in krotki Petrarka je napisal tako lepe bukvice „de vita solitaria“, ktere bi svobodno marsikteri posvetovnjak prebiral, in kdo se ne spomni njegovih lepih verstic:

Cercato ho sempre solitaria vita,
(Le rive il sanno, e le campagne e i boschi)
Per fuggir quest' ingegni storti e loschi,
Che la strada del ciel' hanno smarita. —

Cerkev velesovska ima neskončno lepo okolico; menda bode utegnil prijatelj Lovre Pintar kakošno obširno zgodovinsko čertico o Velesovem priobčiti? Lega velesovskega samostana je neskončno lepa. Prijetna dolinica, obvenčana z zelenim smerečjim logom, je popolnoma stvarjena za premišljevanje življenje. In tega nam je treba. Že Pythagora je rekel, da bi človek mogel pred spanjem pregledati, kar je čez dan storil, in veleumni nemški pisatelj Jean Paul piše: „Wer im Getümmel der Geschäfte und Vergnügungen dahin lebt, ohne je seine Vergangenheit zu eruihren, vielmehr immerfort sein Leben abhaspelt, dem geht die klare Besonnenheit verloren, sein Gemüth wird ein Chaos, und eine gewisse Verworrenheit kommt in seine Gedanken, von welcher alsbald das Abrupte, Fragmentarische, gleichsam Klingehackte seiner Conversation zeugt“.

Solnce je že skoro šlo za goro, ko sva z Miloslavom Velesovo zapustila. Skoz lepe vasi smo se peljali mimo rojstne hiše našega slavnega pesnika M. Kračmanovega. Pozdravili smo serčno čedno hišo, v kateri je pridni sin domovine zagledal beli svet. Na desni pa je kakor labod gledal iz podnožja Štoržičevega grad Turnski, kjer je pre zgodaj umerle Josipine Turnogradske zibeljka hranjena.

Večerni mrak je visel nad zemljo, in le najvišji verhunc Triglava še je bil obsijan, ko sva se mimo rojstnega doma Jos. Turnogradske peljala. V mojem sercu so se plali različni čuti. Komaj je minulo 5. let, kar sem nježno deklico spoznal prvokrat na bleškem jezeru, kjer je pri krasnem luninem svitu popevala mило pesmico: „o Savici.“ Preživel

sem nekoliko dni prav po domače v hramu njene matere, in se veselil nad njenim nježno čutečim sercom, katero je tako vroče bilo za domovino in njeno slavo, nad njenim bistrim duhom, kateri je že v nedolžni mladosti stvarjal in delal za domovino. Prišle so mi tedaj lepe verstice pesnikove na misel:

„O Gott! wie aus schwacher Weiberbrust
Sich ein Gefühl kann heben, —
So stark und freudig — kraftbewusst, —
Umfassend — alles Leben“; —

in sadaj že trohni mlado truplo v globokem krilu — matere černe zemlje. — Al njeni duh še živi, in opominja s sladkim šeptanjem: Slovenke — hčeri izobraženejših stanov — tudi ve pestujte slovstvo slovensko!

Naroda jedro so le njegovi izobraženi člani; kjer so se izobraženi odtujili narodu, tam ni več „nation“ — ampak „peupel“.

Z Miloslavom sva še tisto noč hotla pozdraviti dragega našega Poženčana; zato sva konjiča pognala, da ga najdeva bdečega.

Ravno je — kisló juho večerjal, ko sva z Miloslavom v hišo stopila. Miloslav me imenuje, — in gospod Poženčan svoje sive obervi napnejo, in z očmi me merijo, kakor da bi hotli reči: *καὶ σὺ τίς?* — Vendar —

„ein einzig klug Gesicht —
Und — alles ist geschehen“.

Podajo mi pošteno desnico in rečejo, da čislajo poštenega zopernika, in v znamenje prijateljstva ga povabijo — h kislí župi.

Poženčan so srednje postave, že sivih las, bolj malega okroglega lica, 56 let stari, in domoljub že — pred letom 1848.

Leto 1848 nam je rodilo domoljubov, kakor uljnjak polleti bčelic, al nekakošen bes je vse pokončal. Temu besu je ime: „S trebuchom za kruhom“.

Poženčan so učen mož, kakor ste se dragi stric, že večkrat lahko prepričali iz njihovih zgodovinskih spisov v „Novicah“; oni tudi imajo bogato pesniško žilo, — pa da so tudi izverstni humorist, sem se prepričal tisti večer.

Sadaj spisujejo večjo moralno pripoved, — Bog daj, da bi skoro beli svet zagledala.

Kupico rudečega Dolenca smo izpili na njihovo zdravje in zmirom dobro voljo, potem pa ustnice k ustnicam — serce na serce, — in peljala sva se z Miloslavom k njegovemu gostoljubnemu bratu v Kranj.

Da ste mi zdravi dragi stric! Drugokrat spet kaj od
Vašega unučiča Vicka.

Odgovor

na gosp. dr. Klunovo prašanje v 52. listu lanskim „Novic“.

Bravši gospod dr. Klunove vprašanja v „Novicah“ sem namenil, Vam od svoje strani nekaj drobtinic naznaniti. Dr. Klun bi rad vedel za Peroj, ali so mu prebivavci res Černogorci ali ne. Ker sem pred 5 leti sam ondot popotoval, pa tudi od drugod marsikaj slišal, kar se Perojcov tiče, povem najpred o njih, kar mi se najiminitneje zdi.

Peroj je v dolnji Istri, dobro uro od Pole in kake pol ure od Dinjana. Stanovavci so pravi Černogorci, preselivši se simo pred kakimi 150 leti. Prišlo jih je takrat le sedem rodovin; ljudje jih še zdaj po imenu vedó; do današnjega dne pa se je njihovo število precej zmnožilo; vsih Perojcov, možkih in žensk je zdaj 220. Vsi so pravoslavne vere, pa zato jim je od konca težko bilo. Neki Knježević se je tako za staro vero poganjal, da so Benečani, tisti čas gospodarji v Istri, „pravoslavni zakon“ poterdili. Pridši v Peroj so našli le dve katoliške hiši in majhno katoliško cerkvico; z dovoljenjem beneške gospóde so dobili le to cerkvico za se; zdaj imajo svojega fajmoštra in kaplana. Ker niso od nikodar nikake pomoči imeli, jim je nazadnje